

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

Geliş/Received: 23.01.2022 Kabul/Accepted: 10.02.2022

TÜRKİYE’DE ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN AİLELERİ ÜZERİNE YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ (2021)¹

Sümevra ÖZDEMİR²

Özet

Çalışmanın amacı Türkiye’de 2021 yılında özel gereksinim gösteren bireylerin ailelerini kapsayan lisansüstü araştırmaların çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Özel gereksinimli olan bireylerin ailelerinin normal gelişim gösteren çocuk sahibi olan ailelerden birçok yönden anlamlı olarak farklılık gösterdiği alanyazında farklı araştırmalarda bulunmuştur. Bu doğrultuda teorik alt yapı oluşturmada önemli yer taşıyan lisansüstü tez araştırmalarından 2021 yılında Yükseköğretim Kurulu’nda (YÖK) yayımlanmış özel gereksinimli çocuğu olan aileler üzerine yapılan araştırmalar incelenmiştir. Araştırmaya Eğitim-Öğretim konusu filtrelenerek, 2021 yılı ve adında ‘özel’ ve ‘aile’ kelimelerinin bulunduğu yüksek lisans ve doktora tezleri dahil edilmiştir. 15 araştırmanın farklı değişkenler açısından incelendiği çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Ailelerin duyu düzenleme güclüğü, ebeveynlik stresi, oyun etkileşimi ve pandemi deneyimlerini inceleyen çalışmaların yanında kardeş ilişkisi ve baba katılımı temaları saptanan araştırmalarda en çok araştırma özel eğitimin etkileri konusunda daha sonra ise farklı alanlarda aile eğitiminin etkileri olarak saptanmıştır. Aile dinamiğinin birey ve toplum açısından çok önemli bir yerde olduğu göz önünde tutularak farklı gelişim gösteren bireylerin aileleriyle ilgili araştırmaların anlamlı farklılıklar ortaya koyduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle yükseköğretim kurumlarındaki araştırmaların daha çoklu boyutlarıyla alanyazına kazandırılması gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim-öğretim; lisansüstü; aile; özel eğitim

THE ANALYSIS OF THE POSTGRADUATE THESIS WRITTEN ON THE FAMILIES OF INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS IN TERMS OF VARIOUS CRITERIA IN TURKEY (2021)

Abstract

The aim of the study is to examine the postgraduate studies covering the families of individuals with special needs in Turkey in 2021 in terms of various variables. There are literature reports that families of individuals with special needs significantly different from families with children with normal development in many ways. In this direction, research on families with special needs children published in the Council of Higher Education (YÖK) in 2021, one of the postgraduate thesis researches, which has an important place in creating the theoretical infrastructure, has been examined. By filtering the subject of Education-Training, 2021 and master's and doctoral theses with the words 'private' and 'family' in their names were included in the research. The descriptive analysis method was used in the study in which 15 studies were examined in terms of different variables. In addition to the studies examining the difficulties of emotion regulation, parenting stress, play interaction and pandemic experiences of families, the most researches on the themes of sibling relationship and father involvement were determined as the effects of special education and then the effects of family education in different fields. Considering that the family dynamic is very important for the individual and society, it has been concluded that

¹ Bu çalışma 18-19 Aralık 2021 tarihlerinde FSMVU Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi’nde (EMAK-2021) sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

² Öğr. Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Engelliler İçin Destek Programı, İstanbul-Türkiye, sozdemir@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3203-6991

studies on the families of individuals with different development reveal significant differences. It is suggested that especially the studies in higher education institutions should be brought to the literature with more multiple dimensions.

Keywords: Education; graduate; family; special education

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Kaynakça Gösterimi: Özdemir, S. (2022). Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin aileleri üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2021). *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 182-188.

1. GİRİŞ

Erkal’a (1987) göre aile, nüfusun yenilendiği, milli kültürün taşındığı, çocukların sosyalleşmesine katkı sağlayan, ekonomik, biyolojik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirilen bir müessesedir. Bu fonksiyonlar sebebiyle kuramcılar için aile olgusu işlevleri, çeşitleri ve yapıları gibi farklı açılardan incelenmektedir. Toplumun en küçük yapı taşını oluşturan ailedeki değişimler tüm aile bireylerine etki etmektedir. Bu değişimlerden en önemlisi olan yeni bir bebeğin katılması durumunda çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarıyla ilgili ebeveynler ve aile ortamındaki diğer aile bireyleri çeşitli seviyelerde strese maruz kalırlar (Fisman, Wolf ve Noh, 1989, Öksüz, 2008). Özel gereksinimi olan bireylerin ailelerinde ise farklı aşamalarda duygusal değişim ve zorlanma yaşanmaktadır. Kubler-Ross’un (1969) aşama modeliyle ortaya koyduğu süreçlerde ailelerin özel gereksinimi olan yeni üyeleriyle ilgili yaşantıları özetlenmektedir. Diğer araştırmacıların da ortaya koyduğu gibi özel gereksinimli bireyin aileye katılımı aile bireylerinde uzun süreli kaygı, zorlanma ve stresle birlikte aile faktörlerinde işlevsel olarak olumsuz etkilerin yaşanması söz konusudur (Ateş, 2016; Baş, 2018; Eyüboğlu, 2014; Palancı, 2017).

Özel gereksinimli bireylerin ailelerinin ele alındığı araştırmalarda ebeveyn rolünden, aile işlevselliğine; kardeşler arası etkileşimden duygudurum bozukluklarına kadar geniş yelpazede bir etkisi olduğu sonucu elde edilmektedir (İlkay, 2021; Vardarcı 2011). Bu bağlamda yapılan araştırmalar incelendiğinde daha önce Türkiye’deki özel gereksinimliler ile ilgili araştırmaların incelendiği çalışmalar olsa da özel gereksinimli bireylerin ailelerine ilişkin araştırmaların incelendiği bir çalışma olmaması bu araştırmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın amacı, yükseköğretimde özel gereksinimli bireylerin ailelerine ilişkin yapılan araştırmaların incelenerek alanyazın taraması yapmaktır. Bu taramayla birlikte araştırılan sorular aşağıda yer almaktadır.

Özel gereksinimli bireylerin ailelerine yönelik yapılan araştırmalarda

- hangi düzeyde hazırlanmıştır?
- hangi yöntemle hazırlanmıştır?
- hangi konular bağlamındadır?
- bulguları nelerdir? sorularına cevap aranacaktır.

2. YÖNTEM

Araştırma betimsel analiz yöntemiyle yapılmıştır. Teorik altyapı oluşturmada önemli yer taşıyan tezler incelenmiştir.

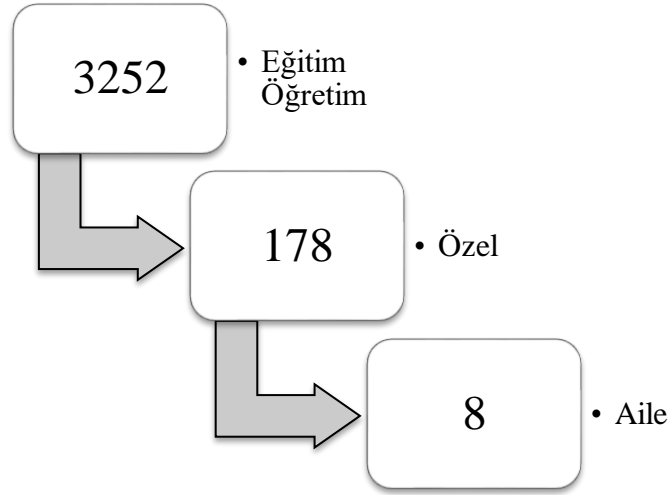
Araştırmaya Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı Tez Merkezi (YÖK TEZ) üzerinden Eğitim-Öğretim konusu filtrelenerek, 2021 yılı ve adında ‘özel’ ve ‘aile’ kelimelerinin bulunduğu yüksek lisans ve doktora tezleri dahil edilmiştir. İncelenen araştırmaların özetlerinden araştırma yöntemleri ve sonuçları nitel analiz yöntemiyle bulgulanmıştır.

Tablo 1. Özel Gereksinimli Bireylerin Ailelerine Yönelik Yapılan Araştırmaların Lisansüstü Tezlerin Kademesi

Lisansüstü Tezler	Sayı
Yüksek lisans	12
Doktora	1

3. BULGULAR

Araştırmada 2021 yılında Türkiye’de lisansüstü tezler arasında eğitim-öğretim konusu filtrelendiğinde 3252 araştırmanın yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunlar arasında ise adında ‘özel’ kelimesi geçen 178 tez ve ‘aile’ kelimesi geçen 8 lisansüstü araştırma bulgulanmıştır.

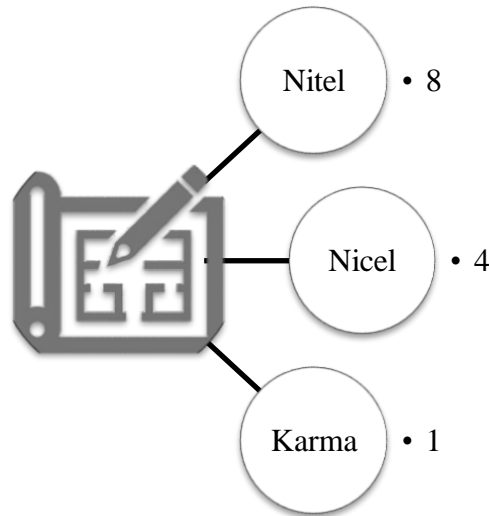
Şekil 1. Eğitim-öğretim alanında yapılan lisansüstü çalışmaların sayısı

Araştırma kriterlerine uyan özel gereksinimli bireylerin ailelerine yönelik yapılan araştırma sayısı toplamda 13'tür.

Şekil 2. Özel gereksinimli bireylerin ailelerine yönelik yapılan araştırmaların kademesi

Araştırma kapsamında betimsel analizi yapılan tezlerde kullanılan araştırmaların 8 tanesi nitel, 4 tanesi nicel ve 1 tanesi karma araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır.

Şekil 3. Özel gereksinimli bireylerin ailelerine yönelik yapılan araştırmalarda kullanılan yöntemler

Ailelerin duygu düzenleme güçlüğü, ebeveynlik stresi, oyun etkileşimi ve pandemi deneyimlerini inceleyen çalışmaların yanında kardeş ilişkisi ve baba katılımı temaları saptanan araştırmalarda en çok araştırma özel eğitimin etkileri konusunda daha sonra ise farklı alanlarda aile eğitiminin etkileri olarak saptanmıştır. Aile dinamiğinin birey ve toplum açısından çok önemli bir yerde olduğu göz önünde tutularak farklı gelişim gösteren bireylerin aileleriyle ilgili araştırmaların anlamlı farklılıklar ortaya koyduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 2. Özel Gereksinimli Bireylerin Ailelerine Yönelik Yapılan Araştırmaların Lisansüstü Tezlerin Kademesi

Araştırma Teması	Sayı
Aile eğitimi	3
Aile-baba katılımı	2
Özel eğitimde okul aile personel iş birliği	2
Okul öncesi eğitimi	2
Değerlendirme ve tanılama	1
Kardeş ilişkisi	1
Kaynaştırma eğitimi	1
Oyun etkileşimi	1
Öğretim yöntemi	1
Pandemi deneyimi	1

Olumlu aile ortamı kardeş kabulünü kolaylaştırmaktadır (Elumar, 2021).

Aile katılımının eğitim seviyesiyle pozitif yönlü anlamlı ilişkisinin (Erden, 2021; İlkay, 2021) ve anne katılımı ile baba katılımının farklı değişkenlerle anlamlı ilişkisinin (Kıraççı, 2021) bulgularına ulaşılmıştır.

Aile eğitiminin çocuğun gelişimine, olumsuz davranışlarına ve aile etkileşimine olumlu etkisi olduğunu (Açıkgöz, 2021; İlkay, 2021; Öcal, 2021; Yılmaz Demirel, 2021); okul-aile-öğretmen iş birliğinin özel gereksinimli bireylerin eğitimlerini etkilediği (Demiröz, 2021; Koçak, 2021); hizmet içi eğitimin ise öğretmenlerin ailelere rehberlik etmede olumlu etkileri olduğu (Ertürk Mustul, 2021) sonuçlarına ulaşılmıştır.

COVID-19 pandemi döneminde özel gereksinimli çocuğu olan annelerin duygusal olarak olumsuz etkilendiği (Bakan, 2021); değerlendirme ve tanılama sürecinin ise farklı ailelerde farklı deneyimler ve görüş ortaya çıkardığı (Çayır, 2021) bulunmuştur.

Özel eğitim süresinin çocuğun olumsuz tepkiler vermede negatif yönde anlamlı bir sonuç oluşturduğu (İlkay, 2021); okul öncesi süreçte ailelerin farklı temalarda güçlük yaşadığı (Karcı, 2021) ortaya koyulmuştur.

Oyun etkileşimlerinin (Choulia Chatip, 2021) ve ebeveynlik doyumlarının farklı değişkenler açısından incelendiği (Çam, 2021) araştırmalar incelenmiştir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada alanyazında özel gereksinimli bireylerin aileleriyle ilgili yapılan araştırmaların oranının yüzdeler diliminde çok düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin davranış problemlerinden aile işlevselliğine kadar etkili olduğu yani bireyden aileye böylece topluma etki eden bu çalışma temasının alanyazında daha fazla yer kaplamasının özel gereksinimli bireyler ve aileleri için daha etkili yaklaşımlar geliştirilmesine katkı vereceği söylenebilecektir. 2021 yılında özel gereksinimli bireylerin aileleriyle ilgili yapılan yüksek lisans çalışmaları doktora çalışmasından fazladır. Bilimsel yeterlilik bağlamında daha özelleşen çalışmalarda konu edinmesi literatüre kazanımları bağlamında daha yüksek etkiye sahip olabilecektir.

Çeşitli yöntemler kullanılarak yapılan araştırmalarda ailelerin farklı değişkenler açısından özel gereksinimli çocuklarının üzerinde anlamlı olarak etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen tüm araştırmaların

bulgularındaki anlamlı farklılık göz önünde tutulduğunda birey, aile ve toplum açısından olumlu yönde değişimi adına planlanan çalışmalarda özel gereksinimli bireylerin ailelerinin de araştırmalara dahil edilerek yapılmasının daha etkili olacağı sonucuna varılabilecektir.

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak;

Çalışmanın daha uzun dönemli olarak yenilenmesi,

Çalışmanın anahtar sözcüklerinin genişleterek yeni taramalar yapılması,

Araştırma bulgularından sonuçla tüm çalışmalarda ailelerin özel gereksinimli bireyler üzerinde etkili olduğu bulunsu dahi alanyazındaki çalışmalar kıyaslandığında Yükseköğretim Kurumlarındaki lisansüstü çalışmaların bu anlamda artırılması önerilmektedir.

5. KAYNAKÇA

Açıkgöz, M. H. (2021). *Aile eğitimi ve performans geri bildiriminin özel öğrenme güçlüğü olan çocuğa sahip bir annenin akıcı akuma stratejilerini kullanma düzeyine etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Ateş, G. E. (2016). *Rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan otizm tanısı almış olan çocuklara sahip ebeveynlerin yaşam doyumunun, aile işlevlerinin ve öğrenilmiş güçlülüğünün incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bakan, P. (2021). *Özel gereksinimli çocuk sahibi annelerin covid-19 pandemi deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Baş, A. B. (2018). *Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynler ile normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlerin yalnızlık düzeyleri ve evlilik doyumunu ile ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Choulia Chatip, İ. (2021). *Batı Trakya'da bulunan özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin çocukları ile olan oyun etkileşimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Çam, Z. (2021). *Özel gereksinimli çocuğu olan annelerin aile yaşam kaliteleri ebeveynlik stresi ve evlilik yaşam doyumunu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Çayır, A. (2021). *Hafif düzeyde zihin yetersizliği tanılı çocuğa sahip ailelerin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Demiröz, E. (2021). *Erken çocukluk özel eğitiminde aile ve personel iş birliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.

Elumar, E. (2021). *Özel gereksinimli kardeşe sahip tipik gelişim gösteren çocukların aile temalı resimlerinde kardeşlik olgusuna ilişkin yansımaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Erden, R. Z. (2021). *Ailelerin kaynaştırma eğitimine ilişkin beklentilerinin ve katılımlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Erkal, M. (1987). *Sosyoloji (Toplumbilim)* (3. Basım). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ertürk Mustul, E. (2021). *0-3 yaş iştirme kayıplı çocuklarla aile eğitimlerini yürüten öğretmenlerin hizmet içi eğitim sürecinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Eyüboğlu, M. (2014). *Otizm spektrum bozukluğu tanılı çocuk ve ergenlerin sağlıklı kardeşlerinin zihin kuramı, aile işlevselliği, psikososyal ve fiziksel morfolojik özellikler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış uzmanlık tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir.

Fisman, S. N., Wolf, L. C., & Noh, S. (1989). Marital intimacy in parents of exceptional children. *Canada Journal Psychiatry*, 34(6), 519-525.

İlkay, K. (2021). *Aile işlevselliğini yordamada özel gereksinim türü ile duygu düzenleme güçlüğü'nün etkileşimli rolünün incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Karcı, E. (2021). *Annelerin özel gereksinimli çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarına yerleştirilmelerine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.

Kıraççı, B. (2021). *Okul öncesi dönemdeki özel gereksinimli çocuklarda baba katılımı ile anne bekleliğinin ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Koçak, E. (2021). *Özel eğitim mesleki eğitim merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin okul-aile işbirliğine ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Kayseri ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.

Kübler-Ross, E. (1969). *On death and dying: What the dying have to teach doctors, nurses, clergy, and their own families*. New York, NY: Macmillan.

Öcal, H. (2021). *Zihinsel yetersizliği olan çocukların ebeveynlerine verilen mahremiyet eğitiminin ebeveynlerin bilişsel ve duyuşsal özellikleri ile becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Öksüz, Z. (2008) *Otistik ve normal çocuk sahibi anne babaların bazı psikiyatrik ve psikolojik özelliklerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Palancı, M. (2017). Engelli çocuğa sahip anne babaların aile yılmazlığı, öznel iyi oluş ve evlilik uyumlarının psiko-sosyal yeterlikler ile yordanması. *Eğitim ve Bilim*, 43(193).

Vardarcı, G. (2011). *Otistik çocuklu ailelere uygulanacak aile eğitim programının aile içi iletişim becerilerine, ailenin problem çözme becerilerine ve otistik çocuklarıyla ilgili algılarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Yılmaz Demirel, Ö. (2021). *Yetenek haritaları belirlenen üstün yetenekli çocukların ailelerine verilen aile destek eğitiminin çocukların gereksinimlerine yönelik farkındalıklarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

6. EXTENDED ABSTRACT

According to Erkal (1987), the family is an institution that renews the population, carries the national culture, contributes to the socialization of children, and fulfills economic, biological and psychological satisfaction functions. Because of these functions, the family phenomenon is examined from different perspectives such as functions, types and structures for theorists. Changes in the family, which is the smallest building block of society, affect all family members. In the event that a new baby joins, which is the most important of these changes, parents and other family members in the family environment are exposed to various levels of stress related to the care and needs of the child (Fisman, Wolf & Noh, 1989; Öksüz, 2008). In the families of individuals with special needs, emotional changes and difficulties are experienced at different stages. In this direction, research on families with special needs children published in the Council of Higher Education (YÖK) in 2021, one of the postgraduate thesis studies that have an important place in creating a theoretical infrastructure, has been examined. By filtering the subject of Education-Training, 2021 and master's and doctoral theses with the words 'private' and 'family' in their names were included in the research. The descriptive analysis method was used in the study in which 15 studies were examined in terms of different variables. From the role of parents to family functionality; It is concluded that it has a wide range of effects from interaction between siblings to mood disorders (İlkay, 2021; Vardarcı, 2011). When the studies conducted in this context are examined, although there are studies on the studies on the families of individuals with special needs before, the lack of a study examining the studies on the families of individuals with special needs reveals the necessity of this study.

In the research, when the subject of education was filtered among the postgraduate theses in Turkey in 2021, it was concluded that 3252 studies were conducted. Among these, 178 theses with the word 'private' in their names and 8 postgraduate studies with the word 'family' were found. The number of studies conducted on the families of individuals with special needs who meet the research criteria is 13 in total. Within the scope of the research, 8 of the studies used in the theses whose descriptive analysis were made were qualitative, 4 were quantitative and

I was using mixed research method. Family's difficulty in regulating emotion, parenting stress, In addition to the studies examining game interaction and pandemic experiences, the most researches on the themes of sibling relationship and father participation were determined as the effects of special education and then the effects of family education in different fields. Considering that the family dynamic is very important for the individual and society, it has been concluded that studies on the families of individuals with different development reveal significant differences. Positive family environment facilitates sibling acceptance (Elumar, 2021). Findings of a positive and significant relationship between family participation and education level (Erden, 2021; İlkay, 2021) and a significant relationship between maternal participation and father involvement with different variables (Kıraçcı, 2021) were reached. Family education to the development of the child, it has a positive effect on negative behaviors and family interaction (Açıkgöz, 2021; İlkay, 2021; Öcal, 2021; Yılmaz Demirel, 2021); school-family-teacher cooperation affects the education of individuals with special needs (Demiröz, 2021; Koçak, 2021); It has been concluded that in-service training has positive effects on teachers' guiding families (Ertürk Mustul, 2021). During the COVID-19 pandemic, mothers with special needs children were emotionally negatively affected (Minister, 2021); It was found that the evaluation and diagnosis process revealed different experiences and opinions in different families (Çayır, 2021). The period of special education creates a negative and significant result in the child's negative reactions (Ilkay, 2021); It has been revealed that families have difficulties in different themes in the pre-school period (Karcı, 2021). Studies in which game interactions (Choulia Chatip, 2021) and parenting satisfaction were examined in terms of different variables (Çam, 2021) were examined.

In the study, it was concluded that the rate of studies on families of individuals with special needs in the literature is very low in the percentile. It can be said that this study theme, which is effective from behavioral problems of individuals with special needs to family functionality, that is, from individual to family, thus affecting society, will contribute to the development of more effective approaches for individuals with special needs and their families. Master's studies on families of individuals with special needs are more than doctoral studies in 2021. In the context of scientific competence, the subject of more specialized studies may have a higher impact on the literature in terms of gains. It can be used in different ways from those simply designed in various ways. In the review section of the families, which consists of all the features examined, it is possible to mention all the features that will be reviewed, that can be reviewed, that will be reviewed.

As a result of the research findings;

Making long-term renewal of the study,

Making new searches by expanding the keywords of the study,

Increase postgraduate studies in Higher Education Institutions is recommended to.